

УДК 94(477.39)

ГОШІВСЬКА ЧУДОТВОРНА ІКОНА БОЖОЇ МАТЕРІ В НАРОДНІЙ ПАМ'ЯТІ БОЙКІВ

СВІТЛАНА БОЯН-ГЛАДКА

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
кафедра етнології і археології
вул. Т. Шевченка 57, Івано-Франківськ, Україна, 76000*

У статті на основі авторських польових етнографічних матеріалів та історіографічного дослідження зроблено спробу показати в народній пам'яті бойків фізичні й духовні зцілення людей через Гошівську чудотворну ікону Божої Матері та її нелегке історичне минуле. З'ясовано, що ікона, яку християнська церква шанує як чудотворну, здатна виліковувати будь-які недуги, зміцнює людську віру, рятує від скорботи, зневіри й спокус. У процесі вивчення встановлено, що могутнім засобом чудотворної ікони серед народу прийнято вважати молитву перед цією реліквією, що й сприяє духовній твердості та стійкості.

Ключові слова: *чудотворна ікона, польові етнографічні матеріали, народна пам'ять, бойки, фізичні й духовні зцілення, реліквія, духовність.*

Кожен народ має свої особливості традиційної культури, пов'язані з християнським життям. Не виняток і українці, яким більш відомі реальні події в духовній сфері, в які потрібно вірити. Українському народові за всю багатовікову історію дуже рідко були притаманні сильні земні покровителі, однак завжди його заступницею та Покровом залишалась Божа Матір. В Україні немає жодного містечка чи селища, де б не розповідали про чудесні зцілення, пов'язані з молитвою до Святої Марії. Однак відомі місця, в яких Її благодатна допомога відчувається по-особливому. До одного з них можна віднести і Ясногорську обитель в Гошеві.

В християнському світі існує чимало ікон Діви Марії, які шанує християнська церква як чудотворні, що здатні виліковувати будь-які недуги, зміцнювати у вірі, рятувати від скорботи, зневіри та спокус. Але є й дуже відомі реліквії, що прославилися своєю незвичайною історією і вчиненими діяннями. Саме до таких і належить Гошівська чудотворна ікона Божої Матері. В українській науковій літературі відсутні комплексні праці з проблеми дослідження про чудесні зцілення чудотворної ікони на Ясній Горі в Гошеві на основі польових етнографічних матеріалів серед населення Східної Бойківщини, проте існує декілька наукових розвідок, які опосередковано торкалися тематики. Зокрема, починаючи з 30-х рр. ХХ ст., отці василіани друкували серії статей у католицькому часописі «Місіонар»¹, що були присвячені багатьом випадкам зцілень за посередництва чудотворної ікони Гошівської Богородиці. Протягом 1937–1938 рр. було видано кілька релігійно-популярних праць о. М. Марисюка «Ясна Гора в Гошеві»², о. Д. Богуна «Двісті-

¹ «Цариця Карпат. Чудотворна Гошівська Мати Божа», *Місіонар*, май, 1930, Число 5, 110–113; Число 6 (червень), 136–138; Число 7 (липень), 162.

² Маркіян Марисюк, ЧСВВ. *Ясна Гора в Гошеві. В 200-літню річницю перенесення чудотворної ікони Богоматері на Ясну Гору.* (Жовква, 1937).

ліття Гошівської Богородиці 1737–1937»³, М. Федоріва «Ясногірська Богомати в Гошеві»⁴. 1958 р. василіанин М. Ваврик у своїй праці «По василіанських монастирях»⁵, виданій в Торонто, звернув увагу на відому чудотворну ікону Пресвятої Богородиці, проте не висвітлив чудесних зцілень прочан. На протипагу М. Ваврикові дослідник М. Дирда значну частину власного дослідження «Ясна Гора в Гошеві»⁶ присвятив історії чудотворної ікони, навівши факти зцілень 20–30-х рр. ХХ ст. М. Дирда був упевнений, що гошівська чудотворна ікона Пресвятої Богородиці надійно схована і свого часу повернеться в Гошівський монастир. Український історик І. Андрухів у праці «Цариця Карпатського краю»⁷ приділив весь третій розділ окремим зціленням і походженню чудотворної ікони.

Власне історія чудотворної ікони Матері Божої в Гошеві сягає в далеке минуле, бере свій початок від 1704–1705 рр., коли шляхтич Андрій Шугай, перебуваючи в м. Олаві (Польща), купив там дві копії чудотворної ікони Ченстоховської Богородиці (до 1382 р. – Белзької). За словами Р. Галушко, одну копію він подарував своякові Журавлевичу в с. Настасів (той віддав її до костелу), а другу залишив у себе (с. Хоробрів поблизу Бережан). Одного разу, коли горів дім Шугаїв, усе згоріло, окрім ікони та стіни, на якій вона висіла. Далі ікона потрапила в родину шляхтича Миколи Гошовського, де також сталося чудо – ікона засяяла неземним світлом, а з очей Матері Божої крапали сльози. Про побачене очевидці склали свідчення перед львівським єпископом Андреем Шептицьким, який після детального розгляду справи своєю грамотою від 11 липня 1737 р. визнав ікону чудотворною і наказав М. Гошовському перенести її в монастирську церкву о. василіан, що на Ясній Горі в Гошеві. 5 серпня 1737 р. ікону було урочисто перенесено⁸. Під час Другої світової війни церква отців василіан на Ясній Горі зазнала значних руйнувань. Щодо долі чудотворної ікони Божої Матері в цей час існує кілька версій. Перша, коли радянська влада почала ліквідувати василіанські монастирі в Галичині, отці і брати Гошівської василіанської обителі, які протрималися аж до 1951 року, потайки дали чудотворну ікону на збереження жителям с. Гошева. У липні 2001 року населення Гошева передало збережену ікону монахам василіанам в Івано-Франківський монастир. Друга версія: радянська влада 1 червня 1950 р. конфіскувала ікону, а відомості місцезнаходження її оригіналу відсутні. Третя: на цей час ця чудотворна ікона – перша її копія, датована кінцем ХІХ ст., яку 12 липня 2001 р. було віднайдено і передано отцям василіанам у м. Івано-Франківську. Урочисте перенесення ікони на Ясну Гору відбулося на свято Покрови Пресвятої Богородиці 14 жовтня 2001 року. На свято Успіння Пресвятої Богородиці 28 серпня 2009 р. з благословення Папи Римського Бенедикта ХVІ відбулася урочиста коронація ікони Гошівської Божої Матері.

Щодо однієї з версій дальшої долі чудотворної ікони, то існує свідчення респондента п. Лесі, яка подає відомості щодо несподіваного віднайдення 12 липня 2001 р. копії Гошівської чудотворної ікони в її первозданному вигляді. Художники-реставратори вважають, що реліквія має приблизно сто років. Ікона тривалий час зберігалася в Івано-Франківську і потрапила сюди після останнього богослужіння в Гошеві, на якому монахи роздали людям різні церковні речі, щоб ті їх оберігали в часи закриття монастиря. Респондентка стверджує, що весь цей час ікона зберігалася вдома в шафі, не була на видному

³ Дам'ян Богун, ЧСВВ. «Двісті-ліття Гошівської Богородиці 1737–1937», *Календар Місіонаря на 1937 рік.* (Жовква, 1937).

⁴ Михайло Федорів. *Ясногірська Богомати в Гошеві. В 200-літній ювілей чудотворної ікони Богоматері в Гошеві.* (Стрий, 1937).

⁵ Михайло Ваврик. *По василіанських монастирях.* (Торонто, 1958), 161–178.

⁶ Михайло Дирда. *Ясна Гора в Гошеві.* (Нью-Йорк, 1972)

⁷ Ігор Андрухів. *Цариця Карпатського краю. Нарис історії Василянського чернецтва, монастиря та чудотворної ікони Матері Божої в Гошеві.* (Івано-Франківськ, 2002).

⁸ Руслана Галушко. «Цариця Карпат – Гошівська Богородиця», *Місіонар*, жовтень, 2014, 20.

місці, а тільки в часи незалежності України її повернули до монастиря в Гошеві: «Слава Ісусу Христу. Хочу внести деякі відомості щодо передачі Гошівської ікони. А саме, що Вона до 1951 р. знаходилась у нашій оселі, а саме у с. Липівка Тисменецького району. Даний раритет п. Гафія Кавецька принесла із останнього Богослужіння у 1950 р., коли більшовики розграбовували монастир і роздавали прихожанам усе що могли, вона не знала про значимість цього образу. І уже після її смерті сім'я її внука передала ікону о. Порфирію у монастир отців Василіан, що знаходиться у м. Івано-Франківську. Саме він розказував, що побачивши ікону, не зміг спати і їсти три дні і ночі, оскільки вона полонила його незабгненою силою. А на третю ніч на нього зійшло сьайво із текстом про те, що це є перша копія Гошівської ікони, оригіналу, на жаль, так і не буде знайдено. І уже ,приблизно, через рік після передачі образу на нашу домівку зійшло чудо Боже. А саме, на сухих пересохлих гілочках верби, у всіх закутах: за образами, на шафах, де вони стояли на протязі декількох років, котики забували жовтогарячим цвітом, начебто щойно принесені із Вербної неділі. Засвідчити дане чудо може і о. Порфирій. Вербний цвіт я йому принесла десь через 2-3 неділі на День Незалежності 24 серпня. До речі, ніжний цвіт тримався на китицях дуже довго, а гілочки ми пороздавали усім ближнім. Між іншим даний коментар залишаю не заради прослави, а щоб багато людей так як і я, якій далеко від святості, змогли повірити, що Віра в покровительство Боже може подолати любі перепони»⁹. Отже, Гошівська чудотворна ікона в радянські часи зазнала найскладніших змін, тому існує кілька різних версій серед народу щодо її перебування.

Гошівська чудотворна ікона Божої Матері здавна серед бойківського населення славилась численними зіцненнями. Згідно з багатьма свідченнями респондентів відомо, що вона допомагала при важких пологах, позбавляла від сліпоти та інших очних хвороб, лікувала недуги серцево-судинної системи. Головне – щиро вірити в силу і милосердя Небесної Цариці, що являється людям через її іконописне зображення.

Тому ікона постійно нагадує християнам про важливість покаяння, допомагає уникати спокус і зміцнюватися у вірі. Судячи з багатьох польових етнографічних досліджень, можна вважати, що молитва перед реліквією сприяє духовній твердості та стійкості, позбавляє різних еретичних спотворень. Ця святиня захищає від сварок, військових конфліктів, внутрішніх суперечок і зовнішніх загроз. А також вона оберігає від чвар і незгод, дозволяє примиритися з ворогом і знайти з ним спільну мову.

З давніх часів образ Небесної Цариці оберігав українські землі від ворогів, вселяючи в серця захисників відвагу і хоробрість. Як стверджує Д. Богун, слава чудотворної ікони і її численні чуда лунали по всій Галицькій землі. Численні прочани, навіть з найвіддаленіших куточків, спішили до Гошівської чудотворної ікони Богоматері з великою вірою і надією на певну чудотворну поміч в будь-яких недугах і потребах. За словами дослідника, існує чимало записок у монастирському літописі, стверджених присягою та найкращим свідченням щедрості і чудотворної помочі тим, що просили потіхи й порятунку в Матері Божої у Гошівській чудотворній іконі¹⁰. Відомий український громадсько-політичний діяч і письменник О. Назарук на початку 1937 р. згадує, що монастирський літопис наводить сотні чудес, які записані з давніших часів за порядковими числами. Тільки від 1737 р. до кінця XVIII ст. було 117 випадків зіцлень прочан¹¹. А в період 1936–1939 рр., як подає

⁹ Свідчення п. Лесі 1968 р.н., 2017 р., Науковий етнографічний архів Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), ф. 1, оп. 6, спр. 204, арк. 1.

¹⁰ Дам'ян Богун, ЧСВВ. «Двісті-ліття Гошівської Богородиці 1737–1937,» 26.

¹¹ Осип Назарук. «По наших монастирях. На Ясній Горі в Гошеві,» *Нова Зоря*, 2 травня, 1937.

М. Дирда в дослідженні «Ясна Гора в Гошеві», оздоровилося понад 100 осіб, які молились до чудотворної ікони Божої Матері¹².

Відомо багато фізичних і духовних зцілень в населених пунктах Долинського і Рожнятівського районів у радянські часи, коли Гошівський монастир не функціонував за своїм призначенням. За словами історика І. Андрухів, після Другої світової війни «Монастирське подвір'я, було порите ямами, скрізь валялися гільзи, вікна повибивані, дахи подірвані, стіни полупані кулями... Тільки церковна стіна, на якій всередині висіла чудотворна ікона, не мала жодної подряпини»¹³. Цікавий той факт, що після потужного обстрілу радянської армії німецького гарнізону, який розміщувався на горі, загорілася церква, інші монастирські будівлі, але стіна, де висіла ікона Богоматері, збереглася, а ченці, які просили в неї заступництва, zostалися живими.

Місцеві мешканці розповідають, що після закриття Гошівського монастиря в березні 1950 р. один чоловік зрізав усі залізні хрести в монастирі, за що отримав у подарунок автомобіль від радянського керівництва, але невдовзі, за спогадами людей, той самий чоловік загинув в автомобільній аварії¹⁴. Чимало випадків про такі Божі покарання за паплюження святих місць збереглося в народній пам'яті донині.

В радянські часи чим тільки не слугували монастирські будівлі на Ясній Горі, і військовою частиною, і Дитячим будинком, складами, базою відпочинку. Як бачимо, вороги намагалися Гошівську святиню стерти з лиця землі, проте прочани, маючи тверду віру і щире молитву до Ясногірської обителі, здійснювали потаємні відвідини для зцілень.

Так, респондентка з села Лужків Долинського району А. Лесів засвідчила, що 1967 р. отримала зцілення від чудотворної ікони Гошівської Божої Матері. Коли через хворобу нирок вона понад місяць пролежала в Долинській районній лікарні, медики старалися вилікувати її, однак стан її здоров'я з кожним днем погіршувався. Перевівшись в Івано-Франківську обласну лікарню, вона відчула, що хвороба тільки посилилась. В результаті майже цілком відмовили нирки, а «лікарі сказали дітям: візьміть маму додому, щоб менше мали клопоту по смерті, їй залишилося жити два-три дні». За словами жінки, вона крізь відчинені двері почула з коридору слова лікаря і при дітях ледь стримувала сльози. Зате вдома, коли, змучені, всі полягали спати, проплакала цілу ніч, а вранці, перемагаючи біль, з двома палицями дійшла до автобусної зупинки і поїхала на Ясну Гору в Гошів, в колишній Гошівський монастир до чудотворної ікони Матері Божої. Не пам'ятала, скільки годин піднімалася на гору, бо повзла на ліктях і колінах. Час від часу вклякала і молилася, спам'яталася аж під дверима храму. Як розповіла респондентка, миттєво невидима сила відірвала її від землі і поставила вже не на тремтячі, а на дужі ноги. Раптово зник біль у всьому тілі. Відчинивши двері покинутого на Ясній Горі храму, не задумуючись, прибрала весь храм і в результаті знесилена заснула. Вдосвіта вже цілком здорова пішла на автобусну зупинку, щоб якнайшвидше дістатися додому. В рідному селі люди не вірили своїм очам: Анна, котра однією ногою була в могилі, не йшла, а бігла до своїх дітей, промовляючи крізь сльози: «Віра спасла, Мати Божа змиливалася наді мною»¹⁵.

¹² Михайло Дирда. *Ясна Гора в Гошеві*, 48.

¹³ Ігор Андрухів. *Цариця Карпатського краю. Нарис історії Василіянського чернецтва, монастиря та чудотворної ікони Матері Божої в Гошеві*, 87.

¹⁴ Свідчення Паньків Емілії Іванівни 1923 р.н., 2017 р., Науковий етнографічний архів Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), ф. 1, оп. 6, спр. 165, арк. 1.

¹⁵ Свідчення Винник Анни Антонівни 1945 р. н., 2014 р., Науковий етнографічний архів Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ), ф. 1, оп. 6, спр. 103, арк. 2.

Отже, Гошівська чудотворна ікона Божої Матері вписана не тільки в історію Української греко-католицької церкви та України загалом, але й добре зберігається в народній пам'яті Бойківського краю. Адже перед іконою Гошівської Божої Матері прочани моляться, якщо в житті потрібно ухвалити непросте рішення. Її блага сила підказує правильний шлях, позбавляє сумнівів і невпевненості, дарує спокій і умиротворення. Святиня зможе направити людину в будь-яких ситуаціях – від складнощів з роботою до особистих стосунків. Також ікона оберігає шлюб і сім'ю, приносить в будинок взаємну любов, розуміння, ніжність і єдність між подружжям. У процесі польових етнографічних досліджень на території Східної Бойківщини опитано ряд респондентів різної вікової категорії, що дало можливість простежити трансформаційні зміни особистого бачення і ставлення до Гошівської обителі. У результаті встановлено, що від 40-х рр. і до кінця ХХ ст. саме у свідомості старшого покоління опитаних найглибше вкорінена тверда віра, пошана і любов до Гошівської чудотворної ікони Божої Матері як до чудесної святині, що обдаровує тих, хто потребує, ласками зцілень.

HOSHIVSKA WONDERFUL ICON OF GOD'S MOTHER IN THE PEOPLE'S MEMORY OF THE BOYKS

SVITLANA BOYAN-GLADKA

Vasyl Stefanyk

Precarpathian National
University

Department of Ethnology and Archeology

street T. Shevchenko, 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000

SUMMARY

On the basis of field ethnographic materials copyright and historiographical research attempts to show in people's memory Boyko physical and spiritual healing people through Hoshivskyy miraculous icon of the Mother of God and its difficult history. It is found out that the icon is revered by the Christian church as a miraculous, able to cure any illness, strengthens the human faith, rescues from grief, despair and temptations. In the process of study, it has been established that the powerful tool of a miraculous icon among the people is considered to be a prayer before this relic, which promotes spiritual hardness and stability.

Hoshiv miraculous icon of God's Mother has long been among the Boykivs population famous for numerous healing. According to many testimonies of respondents, it is known that she helped in difficult childbirths, deprived of blindness and other eye diseases, healed ailments of the cardiovascular system. The main thing is to sincerely believe in the power and mercy of the Heavenly Queen, who is man through her iconic image. Therefore, the icon constantly reminds Christians of the importance of repentance, helps to avoid temptations and strengthen themselves in faith. Judging by many field ethnographic studies, it can be considered that prayer before the relic contributes to spiritual hardness and stability, deprives of various heretical distortions. This shrine protects against quarrels, military conflicts, internal disputes and external threats. And she also saves from strife and disagreement, allows him to reconcile with the enemy and find a common language with him.

As Ukrainian scientific literature, no comprehensive work on the study of miraculous healings miraculous icon at Jasna Gora in Hoshiv on the basis of field ethnographic materials Boikivshchyna Eastern population, but there are several scientific studies that indirectly touch the subject. In particular, since the 1930's, the 20th century. Fathers of the Basilians published articles in the Catholic magazine «Missionary», which addressed the problems of Ukrainian researchers about. M. Marysyuk, o.D. Bogun, M. Fedoriv, ??M. Vavryk, M. Derda, I. Andrukhiv and others.

Since ancient times, the image of the Heavenly Queen has protected the Ukrainian lands from enemies, giving inspiration to the defenders of courage and bravery. According to D. Bogun, the glory of the miraculous icon and its numerous miracles were heard throughout Galician land. Numerous pilgrims, even from the most remote parties had hastened to Hoshivskyy miraculous icon of the Virgin with great faith and hope for a miraculous aid of any weaknesses and needs. According to researchers, there are many notes in the monastery chronicle by the statements of the oath and the best evidence of the miraculous generosity and the help that asked consolation and salvation in Our Lady Hoshivskyy.

Hoshivskyy miraculous icon of the Mother of God is written not only in the history of the Ukrainian Greek Catholic Church and in general, but also well preserved in the national memory of the Boyks region. After all, pilgrims pray in front of the icon of God's Mother of God, if in life one needs to take a difficult decision. Her blessing of power suggests the right path, relieves doubt and uncertainty, gives peace and tranquility. The shrine will be able to direct a person in any situation - from difficulties to work to personal relationships. Also, the icon protects marriage and family, brings in the house mutual love, understanding, tenderness and unity between spouses. During ethnographic research field in Eastern Boikivshchyna respondents interviewed a number of different age, making it possible to follow changes in personal transformation vision and attitude to Hoshivskyy monastery. As a result, it was established that from the 1940's until the end of the 20th century. it is in the minds of the older generation of respondents, most deeply rooted strong faith, respect and love for Hoshivskyy miraculous icon of the Mother of God, as a wonderful sanctuary that bestows grace needing healing.

Key words: miraculous icon, field ethnographic materials, folk memory, boyks, physical and spiritual healing, relic, spirituality.

REFERENCES

- Andruxhiv, Igor. *Queen of the Carpathian region. Essay on the history of the Basilian monastic monastery and miraculous icon of the Mother of God in Hoshiv*. Ivano-Frankivsk, 2002. (in Ukrainian).
- Bogun, Damian, OSBM. "The Two-Year-Old Lady of Hoshivska 1737-1937," *Missionary Calendar for 1937*. Zhovkva, 1937. (in Ukrainian).
- Bogun, Damian, OSBM. "The Decade of the Goshivska Virgin Mary 1737-1937" . (in Ukrainian).
- Dyrda, Marco. *Yasnaya Gora in Hoshev*. New York, 1972. (in Ukrainian).
- Evidence of Emilia Ivanovna Pankov 1923, year 2017, Scientific Ethnographic Archive of the Faculty of History, Political Science and International Relations of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk city), Fund 1, Description 6, Series 165, Sheet 1. (in Ukrainian).
- Evidence Vinnik Anna Antonovna 1945, 2014, Scientific Ethnographic Archive of the Faculty of History, Political Science and International Relations of the Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk (Ivano-Frankivsk city), Fund 1, Description 6, Series 103, Sheet 2. (in Ukrainian).
- Fedorov, Mykhaylo. *Yasnogorsk Bogomat in Hoshiv. On the 200th anniversary of the miraculous icon of Our Lady in Goshev*. Striy, 1937. (in Ukrainian).
- Galushko, Ruslana. "Queen of the Carpathians - Hoshivska Mother of God," *Missionary*, October, 2014. (in Ukrainian).
- Marysyuk, Markian, OSBM. *Yasnaya Gora in Hoshev. On the 200th anniversary of the transfer of the miraculous icon of Our Lady to Yasnaya Gora*. Zhovkva, 1937. (in Ukrainian).
- Nazaruk, Osyp. "According to our monasteries. On the Clear Gore in Goshev," *Nova Zora*, May 2, 1937. (in Ukrainian).
- "Queen of the Carpathians. Miraculous Hoshiv Mother of God," *Missionary*, May, 1930, Number 5, 110-113; Number 6 (June), 136-138; Number 7 (July), 161-162. (in Ukrainian).
- Wavryk, Mykhaylo. *By Basilian Monasteries*. Toronto, 1958. (in Ukrainian).
- The testimony of Lesia 1968, 2017, Scientific Ethnographic Archive of the Faculty of History, Political Science and International Relations of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk city), Fund 1, Description 6, Series 204, Sheet 1. (in Ukrainian).